

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“	DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“	THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND.”
№ 6 (490)	Нядзеля, 7 лютага 1960 г.	ГОД ВЫДААНЬНЯ 14

Ня было й няма выхаду...

Відавочна, прыняўшы шчыра да сэрца «заўвагі» Хрушчова, зробленыя падчас справядлівага выступлення Мазурава на пленуме ЦК КПСС у Маскве, апошні перад сваёй менскай аўдыторыяй не стараўся больш «паказаць свой тавар» толькі «з добрага боку», як гэта ён, паводля традыцыі, пробаваў рабіць у Маскве. Выступаючы на XVII пленуме ЦК КПБ, які нядаўна адбыўся ў Менску, ён стараўся паказаць стан сельскай гаспадаркі БССР у больш прайздзівым выглядзе, і таму ягоны даклад уяўляе сабой сумны, калі не трагічны, малонак становішча ў калгасах і саўгасах рэспублікі. Даклад Мазурава ў Менску — гэта сур'ёзная крытыка ўсіх, хто мае нейкае дачыненне да сельскай гаспадаркі, пачынаючы ад міністэрства сельскай гаспадаркі БССР, праз абласныя і раённыя камітэты партыі, пярвічныя партыйныя й камсамольскія арганізацыі, і канчаючы старшынёй калгасаў ды звышчэйшымі калгаснікамі. Толькі ЦК КПСС, асабліва Хрушчоў, ну й зразумела, Мазураў робяць усё правільна, ніколі не памыліцца і ў нічым ня вінаватыя... Так вынікае із слоўва Мазурава. Калі-б аб гэтым гаварыў Хрушчоў, ён, зразумела, абінаваціў-бы й Мазурава, і толькі сам застаўся-б у парадку.

Што-ж мы даведваемся з прамовы Мазурава?

Апрача таго, што ўскладзенае ў мінулым годзе на калгаснае сялянства БССР забавязанне гадовага павялічэння вытворчасці прадуктаў жывёлагадоўлі выкананае прыблізна толькі на 30 працэнтаў, мы даведваемся, што затрата працы на прадукцыю збожжа ў БССР калі шасці разоў вышэйшая ў параўнанні з цэлым СССР, а кошт вытворчасці збожжа вышэйшы амаль у тры разы; механізацыя сельскагаспадарчых работ у праводзіцца марудна; ніхто ня цікавіцца правільным размяшчэннем кадрў — на становішчах старшынцаў калгасаў далей сядзяць няписьменныя і скампрамітаваныя людзі, а спецыялісты сельскай гаспадаркі часта працуюць не па спецыяльнасці; ашуканствы й прыпіскі моцна ўвайшлі ў практыку кіраўнічага персаналу калгасаў; усюды дрэнная арганізацыя працы; нястача працоўнай дысцыпліны й гэтак далей.

Які-ж выхад бачыць Мазураў з гэтага трагічнага палажэння?

Ягоныя прапановы й першыя захады ў гэтым кірунку вытрыманыя, бязумоўна, у бальшавіцкім стылі. Магчымасць узняцця сельскай гаспадаркі ён бачыць перш за ўсё ў павышэнні ўзроўню палітычна-выхавальнай працы сярод сельскіх працаўнікоў. Але Мазураў і яму падобныя мелі ўжо шмат часу, каб пераканацца, што гэты метад, які атсавяўся ўжо на працягу ўсяго існавання бальшавіцкае ўлады, ня даў, як бачым, амаль ніякіх вынікаў. Значыць, гэта ня выхад. Беларускі селянін ня збіраецца ахвяроўваць сваю працу ў замен за пустую прапаганду. Калі-б ён меў магчымасць адчуваць сябе запраўдным гаспадаром вынікаў свае працы, толькі тады ён вывёў-бы сваю запраўдную энэргію й ініцыятыву, і тады сельская гаспадарка Беларусі напэўна завітнела-б. Але далейшыя бальшавіцкія мерапрыемствы ў галіне сельскай гаспадаркі не пакідаюць беларускаму селяніну ніякіх надзеяў. І вось гэта й вызначае ягонае дачыненне да партыйных заданняў.

А вось прыклад практычных захадаў Мазурава.

Хутка пасля ягонага выступлення на пленуме ЦК КПБ ў Менску савецкая прэса й радыё паведамлілі, што пастановай прэзідыіому Вярхоўнага Савету БССР скасаваная Маладэчанская вобласць, а ейная тэрыторыя падзеленая паміж трыма суседнімі вобласцямі — Віцебскай, Менскай і Горадзенскай. Нікага тлумачэння гэтага мерапрыемства

не падавалася. Аднак такая раптоўная змена ў адміністрацыйным падзеле БССР мусіць мець свае прычыны. Аб іх можна дагадвацца з выказванняў савецкай прэсы аб палажэнні справаў у вобласці й асабліва з паслядоўнасці апошніх бюрэсэраўскіх падзеяў.

Як ведама, Маладэчанская вобласць заўсёды кваліфікавалася, як найбольш адсталася ў БССР. Апрача адставання ў галіне сельскай гаспадаркі партыйная прэса ўсёгж крытыкавала яе й за шэраг іншых «недахопаў». На адміністрацыйнае вобласці вялася нагонка за нявыкананнем планаў сьсялення хутароў. Як паведамляла партыйная «Звязда», 11-га снежня мінулага году гадавы плян перасялення хутароў у калгасныя пасёлкі быў выкананы толькі на 30 працэнтаў. А гэта для партыі вялікая перашкода дзеі праводжання «масава-палітычнай працы», гэта, паводля яе, паслабіла працоўную дысцыпліну і перашкаджае змагацца з «моцнымі рэлігійнымі перажыткамі».

На прыгаданым пленуме ЦК КПБ Мазураў войстра крытыкаваў некаторыя раённыя партыйныя камітэты вобласці за цэлы шэраг заганяў у арганізацыі і кіраўніцтве гаспадарчымі, адміністрацыйнымі й прапагандовымі справамі. Таму няма сумневу, што праведзенае цяпер скасаванне Маладэчанскай вобласці стаіць у непасрэднай сувязі з спрабамі Мазурава і іншых маскоўскіх саўленікаў у Менску неак апраўдаць перад гаспадарамі свае становішчы. Аднак вельмі сумлеўна, што гэты перараспадзел дасць жжкі-небудзь пазытыўныя вынікі. Церабудова разнухлага бюракратычнага адміністрацыйнага апарату спрычыніць, напэўна, на працягу даў-

жэйшага часу яшчэ большыя непарадкі. Цяжка сабе ўявіць, каб пашырэнне трох суседніх вобласцяў стварыла магчымасць лепшага кантролю над адміністрацыйнай далучэння да іх раёнаў, ужо хоць-бы з тэй простаі прычыны, што цяпер гэтыя раёны будуць больш аддаленыя ад абласных цэнтраў, чымся раней. Да гэтага, палажэнне ў іншых вобласцях БССР мала чым розніцца ад палажэння ў былой Маладэчанскай.

Узважваючы гэта, паўстае пытанне: нашто была патрэбная гэтая рэарганізацыя? Адказ на гэта можа быць толькі адзін: атрымаўшы нагонку ад Хрушчова, Мазураў хоча паказаць, што ён і ягоныя міністры нешта робяць, прымаюць нейкія захады, каб паправіць палажэнне. Гэтыя захады ўсё-ж можна згары назваць пераліваннем з пустага ў парожне. Палажэнне можна выправіць перабудовай не адміністрацыйнага падзелу, а цэлай бальшавіцкай бюракратычнай, эксплуатаатарскай сістэмы. Выразную апатыю народных масаў да бязглуздых, нічога добрага не абядаючых партыйных мерапрыемстваў, з аднаго боку, і карупцыю здэмаралізаваных прывілеямі партыйных урадоўцаў — з другога, нельга ўжо перамагчы ўзмацненнем пустой прапаганды аб уяўным, будучым «камуністычным раі». Наш народ пераканаўся, што ўсе бальшавіцкія лезунгі аб ліквідцы заганяў старых рэжымаў у падсавецкай рэчаіснасці ператварыліся ў поўную супрацьлегласць. Валадарства-ж ашуканства й гвалту ніколі доўга ня трывала, тым больш яно ня можа трымаць у нашыя часы. Аб гэтым мусілі-б думаць бальшавіцкія заправілы, шукаючы выхаду із створанага імi тупіку.

М. К.

Новая трэшчына ў маналіце

Камуністычная партыя Савецкага Саюзу, гэта, як цвёрдзіць партыйная верхавіна — маналіт, гэта значыць скала, глыба з аднаго кавалка народы. Такія глыбы ў прыродзе вызначаюцца выключнай моцай. Але бывае, што ў выніку, скажам, моцных марозаў ці вялікай вільгаці даюць трэшчыны й маналіты. Тады ад іх адвальваюцца вялікія кавалкі й коццяцца ўніз, цягнуцы за сабой і больш дробнае каменне. Такую трэшчыну — на самых вярхох — даў цяпер і маналіт КПСС. У нядзелю 13-га студзеня ў «Правде» з'явілася лжканічнае паведамленне аб выбранні ў двукосьсі Аляксея Кірычэнка першым сакратаром Растоўскага абкому. Інакш кажучы — аб тым, што гэты магутны партыйны верхавод трапіў у няласку. А цяпер ў гэтай-жа «Правде» з'явілася паведамленне аб вызваленні ад абавязкаў першага сакратара ЦК КП Казахстану Мікалая Вяляева.

Як ведама, і Кірычэнка і Вяляеў — сябры прэзідыіому ЦК КПСС. У га-

зетных інфармацыях нічога не гаворыцца аб іхным вывадзе із складу гэтага воргану. Звяртае на сябе ўвагу аднак той факт, што і ў адным, і ў другім выпадку да іхных прозьвішчаў не было дадана тое, што яны зьяўляюцца сябрамі прэзідыіому. У супрацьвагу гэтаму, Арыстаў, прыкладам, які быў прысутны на паседжанні Растоўскага абкому, быў названы сябрам Прэзідыіому й сакратаром ЦК КПСС. Дакладна таксама быў названы й Брэжнэў, які быў прысутны на пленуме ЦК КП Казахстану.

Інакш кажучы, фактычна Кірычэнка й Вяляеў, відавочна, выведзеныя із складу прэзідыіому. Фармальна такую меру можа прыняць толькі пленум усесаюзнага ЦК.

Справа Вяляева адрозьніваецца ад бальшынй такіх справаў тым, што яна зразумелая. Як прыгавдаем, на снежаньскім пленуме ЦК КПСС Хрушчоў вельмі войстра крытыкаваў Вяляева за катастрофу із зборам ураджаю ў Казах-

„Сувэрэннасць“ у двукосьсі й запраўднасць

У савецкай прэсе мы часта спатыкаем ганарлівае акрэсленне БССР «суверэнная дзяржава». Як доказы й атрыбуты «суверэннасці» казённым прапагандыстам будзе пералічаць, што ёсць беларуская мова, беларуская літаратура, беларускі ўрад і — нават беларускі прадстаўнік у АЗН.

Гаворачы аб'ектыўна, трэба адразу адкінуць фікцыю сувэрэннасці ўраду й прадстаўніцтва ў АЗН. У Менску Мазураў ці Казлоў мусяць паслухмяна выконваць загады Хрушчова, ў Нью-Ёрку Кісялёў — загады Грамыкі ці іншага маскоўскага вальёмжы.

Няшмат лепш з літаратурай і мовай. Найбольшы скарб народу — мова ў казённым друку ператварылася ў савецкі

жаргон, засьмечваецца чужымі для духу нашай мовы словамі й зваротамі. Але на гэтым не канчаецца.

Вось яскравыя ілюстрацыі рэчаіснасці ў БССР.

У чацвёртым нумары «Настаўніцкай газэты» зьмешчаны наступны фатаздымак: Вучні сярэдняй школы гораду Стоўпцы на фоне сваёй насыщенной газэты. Усё быццам-бы ў парадку. Толькі ў вочы кідаецца адна, але вельмі важная дэтал: насыщенная школьная газэта ў Стоўпцах чамусьці завецца «Школьныя известія», а не пабеларуску «Школьныя навіны».

Быццам-бы драбніца, яна аднак яскрава характарызуе гэтак званую «суверэннасць»...

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUSČYNA“ („VATERLAND“)
Herausgeber: Wladimir BORTNIK
Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkauščyna“ („Das Vaterland“),
(13 b) München 19, Schliessfach 69.
Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14
Ціна: Нямецчына: на год — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.;
ЗША і Канада: на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м.
Ангельшчына й Аўстралія: 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл.
Бэльгія: 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр.
Францыя: 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр.
Аргентына: 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз.
Перасылка лiтiнiцкай поштай каштуе падвойна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паддзёничны нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюцца за падвойныя.
Банковае копто: Zeitung „Bačkauščyna“,
Konto Nr. 857-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

Да беларусызацыі... БАПЦ

Кампазытар М. Куліковіч закрунаў («Б-на», № 1-2, 1960) вельмі актуальнае пытаньне «аб варацасьці і, навет, неабходнасьці паступовага пераводу нашага царкоўнага рэпэртару на нацыянальна-беларускія рэйкі». Пытаньне гэтае актуальнае тым больш, што ўздымалася яно ўжо больш за дзесяць год таму (гл. зацемку А. К.: «Беларуская царкоўная музыка кампазытара М. Куліковіча», «В-на», 18. 5. 1949). Нажаль, дасюль у гэтым кірунку бадай нічога ня зроблена. А беларуская царкоўная музыка ў нас ёсць. У вышэй спомненай зацемцы 1949 году пісалася:

«Шмат гадоў працуючы над дасьледаваньнем беларускае народнае песні, кампазытар М. Куліковіч сабраў вялікі матэрыял беларускіх сьпеваў і, грунтоўна прааналізаваўшы іх, змог выбраць з іх найхарактарнейшыя, тыповыя паводля свае народна-нацыянальнае самабытнасьці й характава народныя песенныя звароты й музычныя фразы. Творча апрацоўваючы беларускія папэўкі ў прывастаўным царкоўным стылі, паводля старадаўных прыкладаў, кампазытар стварыў такім чынам беларускія царкоўныя распевы на розныя Божыя Службы, улажыў узоры (галасы) для штодзённага царкоўнага ўжыцця, а таксама напісаў асноўныя праваслаўныя службы — Літургію й Усяночную».

Ёсць таксама і ў кампазытара М. Равенскага ўся Літургія, напісаная ім вылучна на беларускіх песенных матывах. Літургія гэтая паялася, прыкладам, у праваслаўнай капліцы беларускае студэнтскае групы ў Лювене. Хто чуў гэтую службу ў выкананні хору лювэнскіх студэнтаў, ня мог не захапляцца ейнай прыгажосцяй і глыбокім малітоўным

настроем. Некаторыя малітвы («Отче наш», «Верую», «Херувімская», «Достойно есть») выдадзеныя на кружэлках і лёгка для паянныя навет невялікаму хору.

Як бачым, за кампазытарамі справа ня стала. Справа ўперлася, як выглядае, у кансэрватызм, заўсёды ўласцівы Царкве; у прывычкі, якіх ня можам пазбыцца; у закаранелую нехаць кранца зь месца, насьдэжанага іншымі.

Ды гэта ня толькі ў дачыненні да сьпеву. БАПЦ гэтак-жа памалу робіць прагрэс і ў іншых дзялянках.

Больш за чатырыста год таму доктар Францішак Скарына пераклаў у беларускую мову Біблію. Гэтым фактам ганарыцца кажны Беларус, пра яго мы гаворым на кожным розе ды ім казыраем пры кожным разьліку. Гэта праўда, што Скарынавы кнігі сяньня — музэйная рэдкасьць і што ягоная мова ня сучасная літаратурная. Але гэта няк не касуе парадоксу. Бо-ж дванаццаць год таму ў выдавецтве Брытанскага й Замежнага Біблійнага Таварыства выйшаў Новы Запавет пабеларуску ў добрым (хай сабе й не дасканальным, калі гэтага некаторыя хочуць) перакладзе Антона Луцкевіча. Выданьнем гэтым карыстаўся сваім часам а. Аўген Смаршчок у Лювене, і было вельмі прыёмна слухаць чытаньне Апостала й Эвангелья пабеларуску ў беларускай царкве ды разумець усё, што ў ім гаворыцца. Ня ўсіх, аднак духоўнікаў БАПЦ Бог узнагародзіў наважаньсцой, бо вось у катэдральным саборы сьв. Кірылы Тураўскага ў Нью-Ёрку Апостал і Эвангелье дагтуць чытаюцца ў мове, што далёка ня зусім зразумелая вернікам — пацаркоўнаславянску. Калі й па іншых прыходах БАПЦ гэтая справа выглядае так-жа, як у Нью-Ёрку, дык ці не пара было-б падумаць, пасля адсьвяткаваньня дзесяцігадовага юбілею аднаўленьня беларускае герархіі, пра беларусызацыю Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы. Мы павінны перш-наперш быць лагічнымі й паслядоўнымі. Падругое, мы мусім шанаваль высілак Францішка Скарыны, Антона Луцкевіча і сьветлую памяць усіх тых беларускіх патрыётаў, што прынеслі гэтулькі ахвяраў, каб пракласьці дарогу роднай мове ў Дом Божы.

А. Будзіч

ДА ПАВАЖАНЫХ СУПРАЦОЎНІКАЎ «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»

Нумар «Бацькаўшчыны» за 17-га красавіка сёлета будзе з чаргі 500-ым нумарам. Каб належна адзначыць гэтую важную для нас, а для ўсёй беларускай прэсы на эміграцыі першую падзею, Рэдакцыя плянуе гэты 500-ы нумар сваёй газэты выпусьціць вялікім разьмерам, багата ілюстраваным і разнастайным сваім зьместам. Асаблівым пажаданьнем Рэдакцыі ёсць, каб усе нашыя супрацоўнікі — публіцысты, навукоўцы, паэты, пісьменьнікі, мастакі, гумарысты й наагул карэспандэнты, якія да гэтага часу друкавалі свае творы або зьяўляліся ілюстраванымі на бацьках «Бацькаўшчыны», што-небудзь спецыяльна прыгатавалі да ейнага 500-га нумару. Пісаць просім на розныя тэмы, не абавязкава звязаныя зь юбілеем. Дзеля таго, што нумар гэты будзе прыгатаўляцца і друкавацца загадзі, усе матэрыялы, для гэтага нумару прызначаныя, вэтліва просім прысылаць у Рэдакцыю не пазьней 15-га сакавіка сёлета.

З пашанаю

Р. С. Рэдакцыя «Бацькаўшчыны»

Адказ С. Прытыцкаму

Беластоцкая «Ніва», пачынаючы ад 12 кастрычніка 1958 г., празь дзевяць нумароў друкавала ўспаміны Сяргея Прытыцкага пад загалоўкам «У імя будучыні». Той, хто ведае мінуўшчыну і чытаў гэты «твор» Прытыцкага, бачыў, колькі нахабнага перакручвання, хлусьні і паддаджвання да сваіх валадароў у гэтага зрадніка беларускага народу.

Ад пачатку да канца С. Прытыцкі ўсё супрацьдзейняе беларускага народу ў былой Заходняй Беларусі польскаму бяспраўю прыпісвае камуністычнай партыі Заходняе Беларусі (КПЗБ). У сувязі з гэтым паўстае пытанне, як-жа беларускі народ у 1922 годзе правёў у польскі сойм і сэнат 14 сваіх прадстаўнікоў, калі КПЗБ уварылі толькі ў 1923 г., а камсамол — у 1924 г? Аб гэтым Прытыцкі нічогусенкі не ўспамінае.

Прытыцкі ў успамінах піша:

«Кампартыя і камсамол Заходняе Беларусі вялі гераічную барацьбу... Пад іх лёзунгам неаднойчы прыходзілі стацькі іх дэманстрацыі... Вось адзін із шматлікіх прыкладаў. Вясною 1933 г. на ініцыятыву камуністыка пачалася забастоўка тэкстыльшчыкаў у Беластоку» («Ніва», 12. 10. 58). Гэтак, ініцыятарам КПЗБ і камсамолу трэба было аж 10 гадоў, каб зарганізаваць забастоўку. А што-ж рабілі праз гэты даўжэйшы час усе прафесіянальныя «рэвалюцыянеры» тыпу Прытыцкага? — На працягу 10-х гадоў яны выконвалі загад Масквы зрабіць усіх Беларусаў камуністамі, не перабіраючы ані ў сяродках, ані ў тактыцы. Акцыя была ськіраваная асабліва на моладзь... Адных бралі за грошы, іншых угаворвалі, але ў большыні выпадкаў дзейлі правакацыйным спосабам. Падкідаючы камуністычную літаратуру, друкаваную ў Менску, большавіцкія агенты адначасна даносілі польскай паліцыі, якая бязь цяжкасцяў арыштоўвала — пераважна малапісьменных вяскоўных хлапцоў. Іх польскія суды за суджвалі на 4-5-6-8 гадоў турмы. У вастрозе зь вяскоўных хлапцоў камуністычныя агенты, якія часта былі сумьслыя закінутыя Масквою ў польскія турмы, бязь цяжкасцяў рабілі маскоўска-камуністычных янычараў. Аднак, перажыўшы па колькі гадоў у вастрозе, ня толькі былыя вязні, але й сотні вяскоўнае інтэлігенцыі на волі, разумеці, да чаго й якімі мэтадамі імкненца маскоўскі камунізм. Апынуўшыся на волі, ахвяры правакацыі пачалі імсьціцца камуністам, выдаючы іх польскай тайнай паліцыі.

«Становішча бастуючых тэкстыльшчыкаў... з кожным днём пагаршалася. Тады на дапамогу ім пад кіраўніцтвам камуністых і камсамольцаў прыйшлі сяляне Беластоцкага й Горадзенскага павеятаў. Камуністыя, камсамольцы й спачуваючыя на хурманках з чырвонымі істукіямі на дугах, аб'яждалі вёскі й збіралі прадукты бастуючым тэкстыльшчыкам», — гэтак піша С. Прытыцкі («Ніва», 12. 10. 58).

Прытыцкі, пішучы пра гераізм камуністых і камсамольцаў у Польшчы ў 1933 г. ведаў, што ягоня выдуманя гісторыі будучы чытаць у краі, дзе не-

бясспечна прарэчыць узаконенай хлусьні. Але, калі-б у нармальных абставінах аўтар звярнуўся з гэтым самахвальствам да старэйшага чалавека б. Заходняе Беларусі, дык яму адказалі-б, што гэта фантазія хворае галавы. У 1933 г. польская паліцыя ня толькі не дазвала чырвоных істужак на дугах, але зрывала на васьленых урачыстасцях у маладых і дружкаў чырвоныя гірлянды, калі моладзь чапляла іх сабе. Дапамога бастуючым была, але не ад камуністых і камсамольцаў, а ад сваякоў і знаёмых работнікаў, што блізу ўсе паходзілі з вёсак Беластоцкыні. Нячуваная жорсткасць польскае паліцыі да беларускага народу была выкліканая, з аднаго боку, польскім паўфашызмам, а з другога — маскоўскімі агентамі тыпу Прытыцкага, што сваімі правакацыйнымі дзеяннямі сьведма выклікалі гэтую жорсткасць.

Прытыцкі піша, што былі гэтыя вёскі, куды «прыяжджалі ад 50 да 100 паліцыянтаў і размышчаліся па хатах на 1-2 месяцы. У вёсцы абвешчалі асадынае становішча. Сялянам забаранялі выходзіць з хат, ніхто ня меў права выходзіць зь вёскі і заходзіць у яе, а хто парушаў гэтае распараджэньне, у таго стралялі без папярэджання» («Ніва», 12. 10. 58).

Гэтай прымітыўнай выдумцы былога правакатара не павераш навет ягоня крамлёўскія гаспадары.

Прытыцкі піша — гэтым разам пра супраціў выконваньню дзяржаўных павіннасьцяў і супраціў камасакцыі — што інспіратарамі супраціву былі камуністыя і камсамольцы.

Ёсць народная прыказка: дзе каня куюць, там жаба нагу падстаўляе. Гэтак і тут. Беларускае сялянства бунтавалася не таму, што камуністам так хацелася, а таму, што яго рабавалі, што сельскагаспадарскія прадукты супраць хвабрычных былі празьмерна бязьвартаснымі. Прыкладам, у Польшчы за адну скрыначку сярнікоў селянін траціў 5-7 яёк, тымчасам як у Амэрыцы, скажам, за паўтара яйкі дастанеш дзесяць скрыначак. Апрача гэтага, у варожасьці да польскага рэжыму зь ягонім тэрорам выразна выяўлялася нацыянальная сьведмасць беларускіх сялянаў.

Што да камасакцыі, дык тут таксама камуністыя ня мелі ніякага голасу, бо, калі-б камасакцыя праводзілася згодна з правам, дык сяляне ня толькі ня мелі-б нічога супраць, але дзякавалі-б за гэта. Аднак, заміж, пабольшаньня надзелаў зямлі, камасавалі толькі тыя мізэрныя шматкі, што сяляне мелі да камасакцыі, дык то пры гэтым часта выразалі кавалкі абшарнікам з гэтак званых сэрвітутаў, якімі раней карысталіся сяляне.

Гэта вось і была прычына супраціву сялянаў камасакцыі.

«Нацыянальна-вызвольная барацьба працоўных Заходняе Беларусі, узначаленая КПЗБ, ня спынялася ні на адну хвіліну з моманту акупацыі Заходняе Беларусі і аж да моманту яе вызваленьня», кажа Прытыцкі («Ніва» 19. 10. 58).

Тут Прытыцкі выказаў праўду, бо акупацыя Заходняе Беларусі пачалася

ў 1919 годзе, а правакатараў Масква пачала засылаць на Зах. Беларусь у канцы 1923 году. Да таго часу беларускі народ Зах. Беларусі меў 514 пачаткавых школаў, 7 гімназіяў, 2 настаўніцкія сямінарыі, 14 прадстаўнікоў у польскім сойме й сэнате. Із зьяўленьнем маскоўскіх агентаў бадай усё гэта, здабытае сваімі нацыянальнымі сіламі, было страчанае. «Асабліва разгорнутая й войстрая была гэтая барацьба ў 1926-1927 гадох, калі кампартыі ўдалося стварыць легальную арганізацыю — «Беларускую Сялянска-Работніцкую Грамаду», піша Прытыцкі (тамжа).

Нельга знайсці ніводнае дзялянкі дзейнасьці беларускага народу ў змаганьні з польскім паўфашызмам, каб «прафесіянальны рэвалюцыянер» Прытыцкі ня прыпісаў яе КПЗБ, камсамольцам, навет піянерам. У запраўднасьці-ж утварэньне ВС-Р Грамады адбылося ў чэрвені 1924 году, а сваю дзейнасьць разгарнула ў канцы 1925 г. З прыходам да ўлады Пілсудзкага ў травені 1926 г. Грамадзе быў дадзены дазвол на легальную дзейнасьць за тое, што беларускі пасольскі клуб галасаваў у сойме за пераварот, арганізаваны Пілсудзкім. Што-ж да дзейнасьці Грамады ў 1927 годзе, дык такое не магло быць, бо з 14 на 15 студзеня 1927 году грамадзяскія паслы Тарашкевіч, Рак-Міхайлоўскі, Мятля і Вальнец былі арыштаваныя, а Сабалеўскі ўцёк у Гданск. Паарыштоўвалі тады ўсіх і з галоўнае гасподы Грамады. Гэнае начы ў Зах Беларусі было арыштавана 3854 асобы. З гэтага ўсяго ліку польская пракуратура аддала пад суд 56 асобаў, а польскі суд прызнаў вінаватымі за дзейнасьць у Грамадзе 37 асобаў.

Гэта агульная сыьверджаньня гістарычны факт, што дзейнасьць Грамады ў Зах. Беларусі з адначаснаю дзейнасьцю і вялізарнаю папулярнасьцю літаратурнае арганізацыі «Узвышша» ў Усходняй Беларусі гэтак напалохалі Маскву, што апошнія звярнулася да польскага ўраду з прапановаю, каб супольна зьлікідаваць небясьпеку што пагражаала, з боку беларускага вызвольнага руху ў вабелзьных частках акупаванае Беларусі. На гэтую прапанову Польшча дала сваю згоду. Зь ведама Варшавы Масква пачала сьпешна высылкаць у Зах. Беларусь сваіх правакатараў, што павялі падрывную дзейнасьць у гуртках Грамады, асабліва ўздоўж польска-савецкай мяжы, падбукхторваючы сяброў Грамады на збройныя напады на польскія пагранічныя пасты. Гэтым спосабам Масква памагла Польшчы займець прычыны да здрушэньня расквіту Грамады, а сваіх янычараў тыпу Прытыцкага ўзнагародзіла цяпер у БССР цёплым партыйным пасадам.*) каб нішчыць далей усе правы нацыянальна-вызвольнага імкненьня беларускага народу.

Сяньня ўвесь сьвет пераконаўся ў тым, што што ні камуністы, то брахун, што хлусьня — гэта дзвіз камунізму, што безь яе маскоўскі дэспатызм не прайснаваў-бы 40 год. І калі Прытыцкі ілжэ не падсяючы, у гэтым дзіва няма. Але чаму-ж Прытыцкі, пішучы сваё «У імя будучыні», не зайкнуўся пра змаганьне бе-

Усё тое-ж пераліваньне з пустога ў парожняе

9 студзеня бягучага году Цэнтральны Камітэт КПСС выдаў чарговую пастанову «Аб заданьнях партыйнай прапаганды ў сучасных умовах». Як гаворыць і сам назоў пастановы, пайменна тут справа йдзе ня так аб прапагандзе самога «камунізму», як аб самай звычайнай партыйнай прапагандзе, аб прапагандзе чынаў партыі й перадусім чынаў партыі Хрушчова й самога Хрушчова. Характар гэтае прапаганды вызначаны адным із палэжанняў пастановы, якое навет узята за мого да пастановы ў газэце «Літаратура й мастацтва». Тут гаворыцца пайменна: «Галоўная задача партыйнай прапаганды заключасца ў тым, каб глыбока й усебакова растлумачваць ідэі марксізму-ленінізму, паказваць іх пасьпяховае ажыццяўленьне ў ходзе барацьбы партыі за перамогу сацыялізму й камунізму ў нашай краіне, вучыць выкарыстоўваць у практычнай дзейнасьці й творча разьвіваць тэарэтычнае багацце, накопленнае партыяй, узымаць працоўных на барацьбу за ажыццяўленьне

палітыкі партыі, выхоўваць актыўных і стойкіх барацьбістоў за камунізм». А наагул-жа, як вынікае з кантэксту пастановы, галоўная ўвага зьвернута на падрыхтоўку савецкага грамадства для выкананьня сямігадовага пляну, на пераадаленьне тае абыхавасці й антыпартыйнай варожасьці, што апанавалі цяпер гэтым савецкім грамадствам.

У пастанове ёсць таксама й некаторыя вартыя ўвагі асаблівасьці. Ведама, трэба лічыць пустэчай гэтыя спробы партыі «сфармаваць новага чалавека з камуністычнымі рысамі характару, камуністычнай маралі» й г. д. Найбольш адпаведнымі былі-б яе спробы й намаганьні «прывіць камуністычныя адносіны да працы й сацыялістычнай, праўдзівей, партыйнай уласнасьці», што й адлюстроўваецца ў партыйным наказе, каб «камуністычная мараль» савецкага грамадства выкоўвалася паслугоўваньнем прынцыпам «хто не працуе — той ня

(Заканчэньне на 3-й бач.)

ларускага народу ў 1926 г. супраць польскіх намаганьняў увесці ў праваслаўнай царкве новы стыль з мэтай далейшай паліянізацыі. У гэтым супраціве камуністыя ніякага ўдзелу ня бралі, а акцыя польскага ўраду, як ведама, поўнасьцю правалілася. Дык хто-ж тут змагаўся? Ці можа Прытыцкі яшчэ дапіша пра гэта?

Далей Прытыцкі піша: «Неўзабаве пасля разгрому Грамады была створана таксама легальная арганізацыя Беларускай Работніцка-Сялянскай клуб «Змаганьне» («Ніва», 19. 10. 58).

Перш-наперш, клуб ня быў арганізацый. Два паслы сойму твораць клуб, адзін ня можа — ён завецца тады «дзікім». Клуб існуе дагуль, пакуль ня скончыцца пасольская кадыцыя. Кадыцыя скончылася — клубы ня існуюць. Клуб «Змаганьне» быў створаны не неўзабаве пасля разгрому Грамады, як гэта піша Прытыцкі, а за 2 гады й 5 месяцаў пасля разгрому. Да стварэньня-ж яго спрычыніўся акрэдытаваны ў Варшаве маскоўскі карэспандэнт Барскі з дапамогаю соймавага паста ад камуністычнае партыі Польшчы Варскага-Варшаўскага. Стварыўся клуб яшчэ й таму, што Крыныч, які пераніў пасольскі мандат па Стагановічу, быў найвярнейшым служка Крамля. Прыйшоўшы ў сойм, Крыныч меў па сваім баку паслоў Валюшына, Грэцкага, часткава Гаўрыліка. На загад Варскага, Крыныч у 12 большых месцах Зах. Беларусі паадчынаў сакратарыяты пасольскага клубу «Змаганьне», паклікаючы за клубавых сакратароў сваіх верных папчелнікаў із Слонімішчыны й Косаўшчыны: Зіняка-Хмару, Асіповіча-Асіпчыка, Міська, Барысэнка й васьмёх іншых, якіх прозьвішчы цяжка ўжо сьняныя прыпомніць. Усім гэтым тыпам выдаваліся з савецкага пасольства ў Варшаве вялізарныя грошы для праводжаньня камуністычнае агітацыі й пасольскіх мітынгаў. Найспрытнейшым з усіх сакратароў выяўіўся С. Хмара. Будучы сакратаром клубу ў Пінску, ён поўнасьцю падпарадка-

ваў сабе малапісьменнага соймавага паста Грэцкага, змушаючы яго блізу што-нядзелі рабіць мітынгі й чытаць на іх камуністычныя прамовы, пісаньня Хмара.

Прытыцкі цягне далей: «Працоўныя Зах. Беларусі пад кіраўніцтвам кампартыі з горадасцяй адзначалі ўсе рэвалюцыйныя сьвяты».

Але-ж, камуністыя адзначалі сьвяты, але дзе? — у глушы пунчаў далёка ад вока людзкога разьвешваньнем там чырвоных плахтаў. А дэманстрацыі адбываліся хіба ў уяве Прытыцкага, які стараецца на свой камуністычны рахунак запісаць польскіх сацыялістых і першамайскія сьвяткаваньні.

Прытыцкі хваліцца далей: «Пасьпяхова ажыццяўляўся байкот выбараў (у 1935 годзе)» («Ніва», 26. 10. 58).

Але, быў час, калі частка беларускае інтэлігенцыі глядзела на БССР, як на сваю будучую незалежную дзяржаву. Аднак, 30-я гады паказалі на чорную каліяняльную рэчаіснасьць: тады якраз было зьліквідаванае «Узвышша», і іншыя нацыянальныя арганізацыі ды ўстановы, а крыху пасля — былія паслы Грамады й «Змаганьня». Сымпатыя ператварылася ў варожасьць, і ў байкоце выбараў 1935 году ў сойм і сэнат, камуністыя ніякага ўплыву ня мелі. Беларусы байкатавалі выбары дзеля таго, што, паводля новага выбарчага закону, Беларусы практычна ня мелі права складаць сваіх сьпісаў кандыдатаў. Гэта й толькі гэта змусіла беларускі народ выказаць сваю варожасьць да польскага бяспраўя.

*) Як даведваемся (гл. «Советская Белоруссия», 12. 1. 60), С. Прытыцкі выслужыўся на новае павышэньне: на апошнім пленуме ЦК КПБ ў першага сакратара былога Маладэчанскага абкому партыі яго зрабілі першым сакратаром сталічнага менскага абкому.

— Рэд.

А. -іч

(Заканчэньне ў наст. нумары)

Праф. Др. Я. Станкевіч

4)

Зь гісторыі русыфікацыі Беларусі

Запраўны, ніякага адзіноства крыві ані адзінага нацыянальнага караня ў Беларусаў із Расійцамі няма, бо Беларусы балцка-славянскага паходжаньня, а Расійцы — Фіны, адно із славянскім пакостам, мітам ёсьцька «усходня-славянская глеба», а гістарычны спадак у вободных народаў розны. З выняткам адзінак у пасьлейшыя хвараўітыя пэрыяды, Беларусь да Расіі ніколі не цягнула. А што да «дабрыняў», дык падзелы былі ня Польшчы, а беларуска-польскай Рэчыспасалігай, скаваньне прыгону ў Расіі сталася 70 год просьля таго, як у Беларусі было пастаноўлена зьвольніць сялян ад прыгону (у 1793 г. беларуска дэлегацыя на чале з Т. Касцюшкам заявіла французскаму рэвалюцыйнаму ўраду праз пастанову ў Беларусі зьвольніць сялян ад прыгону). Што да Жыдоў а езуітаў, дык могуць яны адным падабачка, другім не, але былі яны ў усёй заходняй Эўропе, дык прыродна, што былі і ў Беларусі, каторая складае часьць Заходняе Эўропы. Беларускае народнае інтэлігенцыі найбольш звышчыла Расія, захапіўшы Беларусь. Сьстэма батрацтва была рэзультатам несправядлівай землярной рэформы, праведзенай Расіяй, пачынаючы з 1861 г. Прыгон дыкжэ найцяжышы быў у Расіі.

«Западно-руссам» «Галоўным хундамантам адзіноства Беларусі з Расіяй было праваслаўе... Вось чаму ўся гістарычная аргументацыя Каяловічава перасыпана фактамі ды даведкамі зь беларускае царкоўнае гісторыі». «Але й тут — добра кажа аўтар — «западно-руссызм» не пашанцавала, бо ў Беларусі, як ведама, апрача праваслаўя, здаўна было пашырана каталіцтва, ня кажучы ўжо аб вуні, што існавала з канца XVI стг. да сярэдзіны XIX стг. і ў пэўным разуменьні была сваеасаблівай «беларускай мужыцкай верай». Праўда «западно-руссызм» з надворнага боку лёгка разьвизаваў гэтую рэлігійную супярэчнасьць... Ён проста не ўважаў Беларусаў-каталікоў за запраўдных Беларусаў і адаваў іх Польшчы. Але гэта была вялікая нацяжка, яна занадта біла ў вочы кожнаму

неасьлепленому праваслаўным патрыятызмам (запраўды-фанатызмам — Я. С.)» (144).

Чым далей, тым больш ягоны (Каяловічаў) «западно-руссызм» набіраўся — «істинно-русских» рысаў і станаўіўся ў цэнтру агульна-расійскае рэакцыі. Як прафэсар Пецябурскай Духовнай Акадэміі, у «Словянском Обществе», у этнаграфічным аддзеле «Географического Общества», у Камісіі арганізацыі народных школаў у Беларусі, — усюды ён «ратует за благо Западной России» — у справы яе «вбивает русский гвоздь». Гэтай-жа моце ён служыць у супраці із Саблерам, Пабеданосцавам, Карнілавам і Суворынам — тагачасным кіраўнікамі расійскае рэакцыі. Навокал яго ў гэтыя гады ствараецца цэлая група бліжшых прыхільнікаў, ягоных собскіх гадунцоў, — прафэсараў Скаблановіча, Завітневіча, Філевіча, Цвятаева ды іншых прадстаўнікоў «западно-росской» школы» (150).

Характарыстыка становішча Беларусі ў 80—90 гг.

(Полымя 1929 г. май, 6. 115—138).

Тут аўтар галоўна разглядае, чаму й як Беларусь у 80-х гадох дзевятнацатага стагодзьдзя сталася гаспадарскай калёніяй Расіі: «...расійскія каліянізацыйныя імкненьні ў кірунку Беларусі — кажа аўтар — ясна вызначаліся ня толькі ў практычным жыццё, ня толькі ў факце штодзённага захаплення расійскім капіталам беларускага эканамічнага жыцця, але і ў літаратуры. Гэтак, прыкладам, вядомы расійскі соцыялгь С. Южакоў у 1886 г. выразьліва прапагандаваў каліянізацыйны паход на Беларусь, зьвязанычы яго патрбу ітарэсамі гаспадаркі расійскага гаспадарства. (Каліянізацыя Палесься, — кажа ён, — разумеючы пад Палесьсём наагул усю беларускую этнаграфічную тэрыторыю, — належа да ліку найважнейшых заданьняў нашае нутранае эканамічнае палітыкі» (117).

«Каліянізацыя Беларусі расійскім капіталам вызначалася пры канцу XIX стг. ў найразнастайнейшых формах: у форме гандлёвых адносінаў мясцовых фірмаў із Масквой, у форме адкрыцыя ў Беларусі адзьдзелаў маскоўскіх і пецябурскіх банкаў і банкірскіх кантораў, у вялікім развоу чыгунак, у

вялікім гаспадарствавым будаўніцтве — ня толькі чыста эканамічным, але й страгэтычным, у ўсё большым наплыве на Беларусь расійскага войска й урадніцтва і, наапошку, у надзвычайна борздым росьце расійскае школы і асьветы наагул» (113).

Побач із расійскім капіталам, у 90-х гадох ідзець на Беларусь польскі прамыслова-ралеіны капітал і паліпшае дворную гаспадарку апалачаных паноў (126 і наст.). Разам із польскім капіталам прыходзе польская паліянізацыйная дзейнасьць (6. 131 і наст.).

Разам із гэтым «і ў (польскім) патрыятычна-сацыялістычным кірунку Беларусь рабілася аб'ектам агульна-польскай нацыяналістычнай экспансіі. Навачасная капіталістычная Польшча варочалася на Беларусь задзіночаным фронтам — ад магната да пэпэсоўца».

У разьдзеле 8-ым свае кнігі аўтар разглядае «Западно-руссызм пры канцу XIX в.» «Барацьба за Беларусь — кажа аўтар — паміж расійскім капіталам і польскім панам, адноўленая па вялікім перапынку на пачатку асьмідзясятых год, павінна была раскрасьць перад «западно-руссызмам» найракавейшыя пэрспектывы... Радасны настрой падмацоваваўся цэлым сыягам фактаў... быў закладзены «Хрестыянскі поземельны банк» (1882 г.), было прынята палажэньне пра сынадальна-царкоўна-прыходзкія школы (1884 г.)... у Вільні было адноўлена гэнэрал-губарнатарства, на чале з «вполне русским» ген. Троцкім; на гэнэрал-губарнатарскіх пляцу ў тэйжа Вільні быў ізь вялікай урачыстасьцю пастаўлены помнік Мураўёву, закладзены й «Мураўёўскі музэй» — «фабрыка отечественных патриотов», — як сказаў адзін із сучаснікаў, і г. д. . На Беларусі, здавалася, варочаўся знаёмы мураўёўскі рожым, усюды узноў «пайшла мода на Мураёва» (167—68).

«Аднак надзеям западно-руссов» і на гэты раз ня суджана было спраўдзіцца» (168). Аўтар адлі ў цэлым разьдзеле разглядае прычыны гэтага.

Як «западно-руссы», так і расійская адміністрацыя ўважала, што абрусіць Беларусь можна толькі прапусьціўшы новае пакаленьне праз расійскія пачатныя школы, вучыцельскія сэмінары і вучыцельскія інстытуты (268). І праўда «маса, канчаючы стары вучыцельскі сэмінары, выходзіла адтуль патэнтаванымі русыфікатарамі; але былі адзінкі сярод «народнае

Усё тое-ж пераліваньне...

(Заканчэньне зь 2-ай бач.)

есяць». У пастанове сьцьвярджаецца, што дасюль «партыійная прапаганда» мела слабыя вынікі ды яна і праводзілася фармальна, абьякава, абы з рук здаць, г. зн., каб толькі выканаць накінуты плян, адрабіць накінутае заданьне. А таму як прапагандыстыя й іх лекцыі, так і аўдыторыя заўсёды былі нуднымі й пустымі. Доклады будаваліся толькі на адных цытатах, не прыстасоўваліся да аўдыторыі, а ў многіх выпадках навет зводзіліся да пародыяў і насмешак. Тут можна напамінь, як на зьездзе камсамолу БССР высмейваліся факты чытаньня перад аўдыторыяй дзяўчат лекцыяў на тэму змаганьня з алькагалізмам, ці, як падавалася ў беларускай савецкай прэсе, з тэмаў аб чыне й дзеяньнях партыі рабіліся лекцыі-пародыі аб каханьні, прытарнаваная да «каханьня» між грамадзтвам і партыяй. Тут можна напамінь таксама й тыя факты, калі прапагандыстыя й агітатары заганяліся аўдыторыяй у казіны рог, якія, будучы ня здольнымі адказаць на пытаньні, пагражалі прыцягненьнем да адказнасьці, або вырашалі ход спрэчак аднымі толькі цвёрджаньнямі, што «так думае, ці так жадае партыя».

У пастанове гаворыцца таксама, што адсяньня партыйнай прапагандай павінны быць ахоплены ўсе слаі савецкага грамадзтва, пачынаючы ад калгаснікаў, працоўных і моладзі й канчаючы вышэйшымі партыйцамі й акадэмікамі. Палітычнае й ідэінае выхаваньне павінна быць дыфэрэнцыяванае, г. зн. прытарнаванае да кожнае асобнае групы з углядам на інтэлектуальную роўніцу. Прыкладам, сярод калгаснікаў і працоўных партыйная прапаганда павінна весьціся ў кірунку выхаваньня «сьвядомых, камуністычных адносінаў да працы», разьвіцьця «калектывізму» й г. д. Сярод моладзі, на якую зьвяртаецца асабліва ўвага, ідэіна-выхаваўчая работа павінна сыроўвацца на прышчэпленне «камуністычных маралі», на пераадаленьне «праяваў буржуазнай ідэалёгіі, апалітычнасьці», на прышчэпленне «савецкага патрыятызму» й «гонару за сваю магутную Радзіму» ды на прышчэпленне нянавісьці да Захаду. Навуковыя сілы, асабліва працаўнікі грамадзкіх навук, таксама павіны ўзгадоўвацца ў «савецкім патрыятызьме», нянавісьці да заходніх пляньняў, адданасьці партыі.

У сувязі з гэтай акцыяй глянальнага палітычнага й партыйнага ўзгадаваньня савецкага грамадзтва прадбачаецца нябылае выданьне масава-прапагандовай літаратуры, «палітычнай» літаратуры з гісторыі большавіцкай рэвалюцыі й другой сьветавай вайны, з «гераічнай» гісторыі камуністычнай партыі, прадбачаецца прыцягненьне да гэтыя актыў масавых кадраў добра вышкаленых прапагандыстых і агітатараў, навуковую й партыйную эліту, прэсу, радыё, тэлебачаньне, кіно, літаратуру, тэатар і г. д. Трэба ўявіць наступленьне гэтае бясконцае нудоты! Прадбачаецца таксама павышэньне партыйнага вышкалеенья як у вышэйшых навукальных

установах, так і ў сярэдніх ды сярэдня-тэхнічных школах.

У нацыянальным пытаньні, хоць пастанова й сьветчыць, што трэба зыходзіць у гэтай прапагандзе з нацыянальных асаблівасьцяў кожнага народу, прадбачаецца яшчэ больш узмоцненае змаганьне «з праявамі буржуазнага нацыяналізму, тэндэнцыяй да ідэялізацыі й затушаваньня сацыяльных супярэчнасьцяў мінулага, спробай штучнага адраджэньня нацыянальных традыцыяў» і г. д. Тут партыя прапануе ўзмоцненае ўзгадаваньне народаў СССР «у духу савецкага патрыятызму й нацыянальнага **гонару»**, у духу «гордасьці» за мінулае й сучаснае «свае магутнае Радзімы», у духу няпрымірнасьці да «рэакцыйнай ідэалёгіі касмапалітызму». Вось тут і вузел і разьвязка! Ці гэта не зварот да самага рэакцыйнага патрыятызму расейскага народу апошніх сталінскіх часоў?

Ведама, прадбачанае ўзмоцненае змаганьне з праявамі «буржуазнага нацыяналізму» павінна выключыць таксама й узгадаваньне ў духу «нацыянальнага **гонару»**, бо ведамае нам першае змаганьне не пакідае ніякага месца для другога.

Вынікі адной экспэдыцыі

Адна з экспэдыцыяў Інстытуту мастацтвазнаўства, этнаграфіі й фальклёру Акадэміі навук БССР у 1959 г. пабывала ў Вільні. У Дзяржаўным гістарычным архіве Літоўскай ССР, рукапісным аддзеле Цэнтральнай бібліятэкі Акадэміі Навук Літоўскай ССР, гісторыка-этнаграфічным музэі і ў іншых месцах супрацоўнікі інстытуту пад кіраўніцтвам доктара мастацтвазнаўства М. Кацара выявілі матар'ялы пра жыцьцё й дзейнасьць беларускіх мастакоў XVIII і XIX стагодзьдзяў.

Як вядома, Вільня ў XIX ст. была адміністрацыйным, навуковым і культурным цэнтрам г. зьв. Паўночна-Заходняга Краю былой Расейскай імперыі. Да 1831 году тут існаваў унівэрсытэт, у якім была катэдра жывапісу, скульптуры й архітэктуры, арганізаваная ваводля ўзору Пецяўбурскай Акадэміі мастацтваў.

Працавала ў Вільні й мастацкая школа, якая рыхтавала мастакоў-выкладчыкаў для гімназіяў і іншых навукальных установаў. Як сьветчаць архіўныя дакумэнты, кажны выпускнік школы павінен быў пасьля вучобы адрабіць у навукальных установах пяць гадоў. На унівэрсытэцкі кошт маладыя мастакі пасьціліся для ўдасканаленьня майстэрства за граніцу або ў Пецяўбург. Жывапіс у віленскай школе выкладаў вучань вядомага італьянскага мастака Бацыарэлі, прафэсар Ян Рустэм, скульптуру — Казімір Ельскі, архітэктуру — Кароль Падчапынскі, графіку — Тэафіль Кіслінг (вучань Андрэюлі).

Школа Рустэма выхавала нямала цікавых малароў, скульптараў і графікаў. Сярод іх — ад'юнкт (дацэнт) Іван Дамель, Валянтын Ваньковіч, Рафал Сьлізень і інш.

«Савецкі патрыятызм» тксам а ня можа закрэпца **нацыянальнай** апрахай, і ня толькі таму, што яшчэ адсутнічае свае-асаблівае савецкае нацыя, але й таму, што ён выключае ўтварэньне штосьці падобнага — выключае «рэакцыйную ідэалёгію касмапалітызму». Ідэя касмапалітызму якраз і заключаецца ў стварэньні сьветавай нацыі з агульнай сьветавай культурай. Значыцца, застаецца адна магчымасьць узгадаваньня савецкага грамадзтва ў духу савецка-расейскага патрыятызму, да чаго пайменна прывяло й сталінскае змаганьне з «рэакцыйнай ідэалёгіяй касмапалітызму», сталінскі «савецкі патрыятызм».

Адным словам, наступіць яшчэ нябыталы «ідэйны кашмар», кашмар вялізнага кірмашовага відовішча, ад якога вызваленьня трэба будзе шукаць або на месцы, або ў зямлі, сказаўшы проста. У нацыянальным жыцьці зноў запануюць іваны грозныя й пётры першыя, «самаея» перадавая й найкультурнейшая» культура расейскага народу, «всеобщий русский язык» і цывілізацыя расейскай чарнасоценшчыны.

П. Залужны

Іван Дамель за ўдзел у масонскіх лёжках (гэтыя лёжы, як вядома, спрыялі падрыхтоўцы выступленьня дэкабрыстых. — Л. Д.) быў высланы царскім урадам на два гады ў Сібір. Афіцыйным матывам для гэтага паслужыла сфабракаваная палітычная справа, нібыта Дамель разам з мастаком Цэзікам падрабляў грошы. Пасьля павароту зь Сібіру Дамель да канца жыцьця працаваў у Менску. Тут ён стварыў цікавыя кампазыцыі на гістарычныя й біблійныя тэмы, мноства партрэтаў сваіх знаёмых. Мастак, паводля сьветчанняў яго сучасьнікаў меў вынятковы талент і шчырае сэрца. Ён шмат дапамагаў бедным. Захаваўся некаторыя ягоны творы. Цяпер яны знаходзяцца ў Віленскім дзяржаўным музэі.

Мячнчанін Валянтын Ваньковіч таксама вучыўся ў Віленскім унівэрсытэце. За вылучныя здольнасьці ён на кошт унівэрсытэту быў адпраўлены на чатыры гады для ўдасканаленьня майстэрства ў Цяўбург. Ён атрымліваў стыпэндыю, але яе было недастаткова для пражыцьця й набыцьця неабходных малярскіх матар'ялаў. З гэтых сродкаў ён павінен быў дапамагаць і сваёй сям'і, якая жыла ў Сьляпянцы каля Менску.

Мастак часта недадаў, жыў у майстэрні, бо на кватэру не ставла грошай. Аб гэтым сьветчаць ягоныя шматлікія лісты на ймя рэктара Віленскага ўнівэрсытэту. Цяжкія ўмовы жыцьця падарвалі здароўе мастака. Ён памёр у веку 42 год. Шматлікія ягоныя партрэты адрозьняюцца прыгожым калярытам і выдатным малюнкам.

Жыхар Барысава Рафал Сьлізень вучыўся на філэафскім факультэце, але наведваў і класы скульптуры й маляр-

мэсцы з гэнае праграмы. Салаўёў пісаў: «Ад аднаго павялічэньня праваслаўных цэркваў праваслаўе ня ўзмоцнілася, дзеля гэтага ня зроблена было нічога. Пачаць із таго, што праваслаўе ня можа праводзіцца ў жыцьцё сьвятарамі зь мясцовых урадзімцаў...

«Застаецца пагаварыць пра народныя школы. Школаў гэтых у заходніх губэрнях больш, чымся ў расійскіх. Апрача таго, ёсьць ладны лік вучыцельскіх сьмінароў. Здавалася-б дзеля гэтага, што школьная справа магла-б памагач дасьпехам абрусеньня, але й тут мы далёкія ад пастаўленай мэты. Прыслухайцеся да мясцовай мовы, якой размаўляюць гадунцы мясцовых школаў і навет гімназіі, і вы будзеце здзіўлены асаблівасьцю націскаў — злучэньням словаў і тэрміналёгіі... І зразумела чаму. Як у народных школах, так і ў гімназіях вучылілі й вучыцельскі — мясцовыя ўрадзімцы. Тут часта можна сустрэць ня толькі вучаньніка народнае школы, але й гімназіі, які піша «трапка», замест «тряпка» і г. д., не па апісцы або абмыльцы, а таму, што так кажучь і пішучь усе тутатнія. Скончыўшы народную школу, вучаньнікі, як і ўперад, завучь Тройцын дзень — зялёным сьвяткам. Усьпеньне — Першай Прычыстай і да г. п. ...

«Але шмат чаго яшчэ ня позна направіць. Пажадана, каб асновы абрусеньня былі праведзеныя бяз жадных адхінаў. Трэба, каб і сярэднія ўрады замічаліся асобамі чыста расійскага паходжаньня праваслаўнае веры... Пажадана, каб прыжжджомыя расійскія ўраднікі не зрасталіся зь мясцовасьцю, не абарачаліся ў панюў, працягчы вылучна мясцовымі інтарэсамі. Служба кожнага Расійца ў заходніх губэрнях павінна быць абмежана сямя, асьма, найбольш дзесяцьма гадамі. **Сьвятары, дзякі, вучыцалі гімназіяў ды іншыя установаў павінны быць прызначаныя з урадзімцаў нутраных губэрняў, чыста расійскага паходжаньня**. Стыль цэркваў павінен быць расійскі» (276—277).

«Урадовы Пецяўбург — кажа аўтар — зусім згаджаўся із салаўёўскай пастановаю справы: мясцовым урадзімцам было забаронена займаць пасады (найперш у васьвеце) вышэй 5-ае класы, а па службе праваслаўнае веры, — вышэй сьвята-

Міжнародны канцэрт у Лёндане

24-га студзеня ў Лёндане пад лёзунгам «Ўцекачы для ўцекачоў», адбыўся вялікі міжнародны канцэрт народных песняў і танцаў. Канцэрт быў зарганізаваны Каардынацыйным Камітэтам дабрадзейных арганізацыяў ўцекачоў у Англіі. У праграму канцэрту былі ўлучаныя беларускія, эстонскія, латыскія, літоўскія, польскія, украінскія, й югаслаўскія песні й танцы.

Вялізарная зала Альбэрт Гол, якая зьмяшчае 6 тысяч асобаў была поўнай. У залі было шмат Ангельцаў, але пераважную большыню складалі чужыны. Сярод прысутных была немалая колькасьць Беларусаў зь Лёндану й ваколі-

ства. Ён пакінуў пасьля сябе выдатныя медальёны й сярэд іх барэльсефы Томаша Зана, арганізатара тайнага таварыства філярэтаў у Віленскім унівэрсытэце. Сам Сьлізень быў таксама ўдзельнікам гэтага таварыства.

Сябрамі тайных таварыстваў былі й іншыя беларускія мастакі. Сярод іх — прыжжысты Міхась Кулеш, які нарадзіўся ў Горадзенскай губэрні.

Асабліва цікавыя дакумэнты аб сувязях перадавых людзей таго часу (у тым ліку й мастакоў) зь дэкабрыстамі. У 1826 г. пасьля паразы сьнежанскага выступу ў Вільню прыяжджаў паручык Бястужаў-Румін, якога распуквала паліцыя. Ён меў сустрэчу з мастаком Іванам Траяноўскім, блізім да ўсіх беларускіх мастакоў. Шматлікія партрэты Міхала Ромэра, які адбываў заключэньне ў справе дэкабрыстых ў Петрапаўлаўскай цьвярдні, зроблены беларускімі мастакамі.

Значную цікавасьць становіць матар'ялы, зьвязаныя з закрыцьцём скульптурнае класы пры Віленскім унівэрсытэце ў 1826 г. за актыўны ўдзел навучонцаў і сымпатыяў іхнага педагога К. Ельскага да тайных таварыстваў.

Каштоўныя матар'ялы пра мастакоў Алхімовіча й Дмахоўскага — удзельніках паўстаньня 1863 г.

Дзейнасьць вядомых беларускіх мастакоў Ф. Рушчыца й В. Сільвановіча таксама зьвязана зь Вільняй. Ф. Рушчыц у 30-я гады нашага стагодзьдзя быў прафэсарам жывапісу ў Віленскім унівэрсытэце, праводзіў вялікую работу над захаваньнем помнікаў старажытнай культуры беларускага народу.

Вывучэньне беларускай мастацкай культуры мінулых стагодзьдзю зьвязана із шматлікімі цяжкасьцямі. Царскі ўрад наўмысьля замоўчваў перадавых беларускіх мастакоў, бо ўсе яны былі «крамольнікамі» (пар. савецкі тэрмін «вораг народу» ў дачыненні перадавых беларускіх пісьменьнікаў і дзеячоў культуры, зьліквідаваных большавікамі — Рэд. Б-ны). Звесткі пра гэтых мастакоў вельмі няпэўныя й раськіданыя. Неабходна працягваць работу над адшуканьнем новых зьвестак аб іх.

Л. Дробаў

«Літаратура і мастацтва», 6. 1. 1960.

ра. Было прынята за правіла — усіх канчаючых духоўныя сьмінары ў Беларусі, пасылаць на прыходы да цэнтральных расійскіх губэрняў. Стары Каяловіч расказаваў ў «Епархіяльных ведамасьцях» пра гэта цікавыя рэчы: «Цяпер — пісаў ён (1881—82 гг.) — у Заходняй Расіі ўсе архіпастыры з нутраных губэрняў. Прызначэньне ў Заходнюю Расію кожнага з гэтых архіроў выклікае просьбы пра службу з боку іхных родных, родзічаў. Няма жыцьця ад гэтых просьбаў. Некаторыя выклікаюць сюды сваіх родзічаў подля прынцыпу, каб больш дасьпешна русыфікаваць гэты край. Добрыя людзі сярод іх лучаюць адзінакі. Большыня — «искатели счастья». Наадварот, «западно-русссы», што канчаюць духоўныя акадэміі, бадзяюцца па ўсёй Расіі. Я асабіста мог-бы скласці вельмі ладнае сьпісаньне маіх студэнтаў, «западно-русссов», якім я памагаў гатавацца да служэньня на бацькаўшчыне і якія раськідаліся па такіх мясдох, дзе не маглі знайсці магчымасьці ўжыць сваю «западно-русскую» веду — у Ніжні Ноўгарад, Астрахань, Кішанёў» (277—78).

Менаваная праграма была прынятая ўрадам (279).

Наапошку, з боку расійскага быў высунены плян падзяліцца Беларусіяй із Палякамі і, такім парадкам, зь імі пагэдзіцца, бо польскія (запраўды спалячаныя) паны ў Беларусі былі расійскаму дваранству мільшыя, чымся Беларусы, у тым ліку і «западно-русссы» (281—284).

У тым-жа часе — дзеля апраўданьня нішчэньня Беларусаў — у расійскай літаратуры была пашыраная хвальшывая характарыстыка Беларусаў, як народу недалужнага, квалага. Адылі, пасьлей, Южакоў, галоўны аўтар пляну збліжэньня з Палякамі беларускім коштам, мусіў прызначы (у 1907 г.), што «Ранейшае прадстаўленьне пра Беларусаў, як пра плямя нізкаго росту й слабое аказалася няверным. У большыні яны фізычна складзеныя вельмі добра, маюць рост вышэй сярэдняга, жыцьцывы індэкс перавышае 50 прац. і сьветча пра фізычную крапчыню» (Большая Энциклопедия, выд. 1908 г., т. IV — рэдактар С. Южаков).

Далей будзе

сялянскае інтэлігенцыі... якія па сьмінару ня чураліся «мужыцкіх» інтарэсаў. Сярод іх «знайшла сабе прыхільнікаў ідэя нацыянальна-культурнага й палітычнага адраджэньня Беларусі». Аўтар паказуе як гэта ставалася (269—274). Дзеля ілюстрацыі, як нацыянальна ўсьведамляліся гадунцы вучыцельскіх інстытутаў, ён прыводзе таксама цытаты з успамінаў Н. Вантыша «Старая Вільня» 1884—1906, што былі ў рукапісе ў рэдакцыі «Полымя». Вантыш, між іншага, пісаў: «У Віленскім інстытуте ўсе гадунцы ягоныя мелі магчымасьць карыстацца архівамі ў вялікай публічнай бібліятэцы, а таксама ў музэю. Вучыцельскі персанал інстытуту ўходзіў у «Комиссию по разбору древних актов». Гадунцы ягоныя таксама прымалі ўдзел у дасьледаваньню й аглядзе гістарычных дакумэнтаў. Такім парадкам, ім, Беларусам, зусім ясным рабілася законнае гістарычнае права Беларусі і на Смаленск, і на Вяліж, і на Невель, і на Сураж, і на Аўгустоў... Яны бачылі, што Пранціш Скарына — першы друкар беларускі й славянскі... распачаў друкарскую справу ў Вільні й Полацку. Вось адкуль пайшоў культурны друк. І вось акт за актам, ліст за лістам слухачы інстытуту бачаць, што беларуская мова была абавязкавай у старым «літоўскім» гаспадарстве...» (272). Гэта была адна прычына неўжыцьцяўленьня спадзеваў «западно-русссов».

Другая прычына ляжала ў сфэры іхных дачыненняў да Расіі. Як ні зерліся «западно-русссы» із сваім расійскім шавінізмам, Расійцы іх ня прызнавалі за запраўдных Расійцаў і ім ня верылі. Расія патрабавала мноства ўраднікаў, і «западно-русссы» спадзяваліся, што яны пазаймаюць першыя месцы ў Беларусі, але з гэтым «Пецяўбург не згаджаўся». «Як пры Мураўёву, так і цяпер, кіраўнікі расійскае палітыкі не маглі паручыць долю краю «западно-русссам», каторыя, хоць і былі шчырымі служкамі вялікагаспадарствае расійскае нацыі, але самі... да гэтае нацыі не належалі. Пры новай «модзе на Мураўёва» стары пагляд на «западно-русссов» заставаўся ў гэтым сэнсье да смешнага аднолькавым. Як просьле паўстаньня, так і цяпер пад канец веку «западно-русссы» былі ў вачох Пецяўбургу падазронным элемэнтам» (175).

Аўтар прыводзе праграму абрусеньня Беларусі, каторую ў 1887 г. ясна выказаў у «Новом времени» ідэалёг расійскіх русыфікатараў Б. Салаўёў. Я прывяду за аўтарам некаторыя

(Заканчэньне па 4-ай бач.)

Зь беларускага жыцця

Ялінка ў Мэльбурне

17. 1. г. г. ў прыцаркоўнай залі Мэльбурнскай парахвіі БАПЦ адбылося свята Ялінкі для дзяцей вернікаў. Дзень выдаўся надзвычайна гарачы. Тэмпература перавышала 40 град. гарачыні. Пасяля Абедні дзеці із сваімі бацькамі сабраліся каля Ялінкі, куды неўзабаве зь мехам падарункаў прыйшоў і беларускі Дзед Мароз. Прывітаўшыся з прысутнымі і пагутарыўшы з дзецмі аб Бацькаўшчыне, Царкве і Школе, Дзед жартаўлівымі прыказкамі адчыніў традыцыйнае дзіцячае сьвята.

Юрка і Уршуля прасьпявалі калядку пад ігру на пісьніне малой Уршулі, а пад музыку пав. сп-ні Э. Катрэнка, Дзед Мароз вадзіў дзіцячых карагоды.

Павесіліся дзеці, прытаміўся і Дзед. Селі адпачнуць. Прытомленых, але вясёлых дзяцей сп-ня О. К. частавала ма-рожаным і кока-коляй, а Дзед тым часам узяўся раздаваць прынесеныя пада-

рункі-неспадзеўкі, дадаючы кожнаму мяшочак з рознымі арэшкамі й цукеркамі.

Сквапліва разглядаліся падарункі, выклікаючы радасьць і зацікаўленьне.

Не абмінуў Дзед неспадзеўкамі й некаторых дарослых, чаго яны зусім не спадзяваліся.

Вясёла й радасна было ў сваёй беларускай грамадзе, бо й неба зрабіла прысутным свой найбольшы падарунак, пасылаючы ў гэты сыякотны дзень асьвяжаючы прыроду дожджык. Уздыхнулася лёгка й прыемна!

Шчырая падзяка ахвярадаўцам-парахвіянам за наладжаную дзецам радасьць, і асабліва падзяка сп-ні В. Кукель і Дзеду Марозу — сп. В. Ціхановічу, як актыўным і ахвярным удзельнікам свята Ялінкі.

Ц. В.

ЗВАРОТ

КАМІТЭТУ НАБЫЦЦЯ ПОМНІКА НА МАГІЛУ СЬВ. ПАМ.

Д-ра АЛЯКСАНДРЫ ОРСЫ

2-га лістапада 1959 г. у Нью Ёрку памёр былы настаўнік Наваградзкай Беларускай Гімназіі, а пазьней дырэктар і настаўнік Беларускай Гімназіі імя Янкі Купалы ў Міхэльсдорфе ў Нямеччыне — сьв. пам. Д-р Аляксандар Орса.

Сярод шматлікіх ягоных вучняў-гадунцоў абедзвюх гімназіяў, бацькоў гэтых вучняў, а таксама сяброў-настаўнікаў зьявілася думка правядзеньня збору грошай на набыцьцё і ўстанавленьне помніка на ягонай магіле. Думка гэтая ўзьнікла адначасна ў некалькі месцах пражываньня ягоных былых вучняў.

Пасяля перапіскі й скаардынаваньня дзейнасьці, быў створаны Камітэт Набыцця Помніка зь сялібай у Нью Ёрку, які, у складзе ніжэйпадпісаных, гэтым і зьвяртаецца да былых вучняў, іх бацькоў і сяброў сьв. пам. Д-ра А. Орсы з заклікам грашова падтрымаць гэтую справу.

Сьв. пам. Д-р Орса пахаваны на беларускім могільніку ў Нью Брансвіку. Помнік на ягонай магіле будзе знакам, што ягонны распысаньні па ўсяму сьвету вучні, іх бацькі, а таксама сябры памёрлага занятыя штодзённымі жыццёвымі клопатамі, знайшлі час, каб су-польна адзначыць сумны факт ягонае сьмерці, знайшлі грошы, каб пакласьці грывалы вянком на ягоную магілу. Ад колькасці сабраных грошай будзе за-

лежаць вялічынна й выгляд помніка, дык падбайма аб тое, каб помнік гэты дастойна рэпрэзэнтаваў нашыя лепшыя пачуцьці да таго, хто пад ім пахаваны.

Збор грошай ужо распачаты ў некалькі асяродках ЗША і пасоўваецца пасьпяхова.

У сваёй акцыі камітэт разлічвае перадусім на падтрымку былых вучняў Наваградзкай Беларускай Гімназіі, былых вучняў Беларускай Гімназіі імя Янкі Купалы ў Міхэльсдорфе, якіх заўсёды лучыла пачуцьцё пашаны й прыязні да свайго настаўніка, а сяньня лучыць і пачуцьцё жалю з прычыны ягонае сьмерці.

Камітэт будзе вітаць грашовую падтрымку з боку сяброў і прыяцеляў памёрлага і запэўнівае, што кжны дар будзе адпаведна адзначаны.

Чэкі й паштовыя пераказы просім перасылаць на адрас скаарбіка камітэту:

Michael Ragula, 385 Alabama Ave, Brooklyn 7, N. Y. USA.

Аб ходзе збору камітэт будзе паведамляць у беларускай прэсе, у якой будзе падаана й канчатковая справаздача пасяля выкананьня пастаўленага перад камітэтам заданьня.

Сябры Камітэту: **У. Набагез**
В. Шчэцька
М. Рагуля

3 радыёвай хвалі «Свабода»

Усякія бываюць даведнікі — дакладныя і хвальшывыя і ня зусім дакладныя. Вось нам трапіў у рукі кароткі біяграфічны даведнік: «Пісьменьнікі Са-вецкай Беларусі» (Беларускае Дзяржаўнае Выдавецтва БССР, Менск, 1959). У гэтай кнізе пададзены біяграфіі, разам з фатаздымкамі, больш за 200 пісьменьнікаў: драматургаў, празаікаў, паэтаў, крытыкаў, літаратуразнаўцаў і перакладчыкаў.

На першы пагляд — паважна й салідна! Мы перагортваем кнігу. Бачым шмат маладых аўтараў. Сярод іх знаходзім і знаёмых партрэты тых, якія былі некалі гразьбаваньня, як «ворагі наро-ду» й высланыя на далёкую Поўнач.

У біяграфіях гэтых ахвяраў бальшавіцкага рэжыму ані слова не гаворыцца аб высланні, турмах і рэабілітацыі. Выглядае, як быццам пісьменьнікі працавалі ў нармальных умовах.

І толькі лічбы — даты сьмерці некаторых — выкрываюць нешта жудаснае, злачыннае. Чытаючы жыцьцяпісы, мы бачым — у 1937-ым годзе памерлі пісьменьнікі Міхась Чарот, Цішка Гартны, Уладзіслаў Галубок, Анатоль Вольны, Платон Галавач, Васіль Каваль, Ізі Харыш, Анатоль Дзяржач, а ў 1938-ым Ва-сіль Сташэўскі, Тодар Кляшторны, Сяргей Дарожны, Міхась Багун і іншыя.

Малады чытач, які не памятае таго часу, можа сур'ёзна паставіць пытаньне: — Чаму ў гэтыя гады паміралі бела-рускія пісьменьнікі? Якая эпідэмія, які памор быў у Менску? Няўжо ў сталіцы Беларусі, дзе жылі й працавалі пісьменьнікі, была нейкая стыхійная катастрофа?

Савецкая прэса маўчыць. Але мы ведаем, якая была катастрофа!

ПАДЗЯКА

Гэтым складаем нашу шчырую падзяку Беларусам-арганізатарам канцэрту ў Лёндане і ўсім Беларусам, якія зрабілі нам такое сардэчнае прыняцьце як у Беларускім Грамадзкім Доме, так і ў Беларускім Марыянскім Доме, ды за тых цудоўных кветкі, якія яшчэ сяньня пешуць нашае вока і сэрца. Мы вельмі цешымся, што маглі зрабіць хоць маленькі ўклад у нашу агульную нацыянальную справу.

Такія спатканьні не забываюцца.

Шчырае Вам, беларускае дзякуй!

Барбара Вербіч
Галіна Ганчаронка

Бальшавіцкі тэрор, арышты, турма, высланьне. Загінуў у той час лепшы цвёт беларускае інтэлігенцыі. Асабліва пацярпелі пісьменьнікі. Мала хто ўцалеў і вярнуўся з савецкіх канцлягераў на Бацькаўшчыну. У даведніку падаецца аб іх вельмі-ж куртатая біяграфія. Пера-лічваючы падрабязна выдадзеныя кні-гі гэтых аўтараў да 1937-га году, далей раптоўна абцінаецца льяканічнай заўва-гай аб тым, што ў паслязьяненныя часы той ці гэты пісьменьнік друкуецца ў по-рыядычных выданьнях, або выдаў збор-нік вершаў.

Міжволі паўстае пытаньне: Чаму на працягу чвэрці стагодзьдзя пісьменьні-кі ня пісалі? Ці яны жварэлі ў гэтым ча-се? І што гэта была за хвароба?

І тут ізноў выкрываюцца злачынствы бальшавізму ў беларускай літаратуры. Гэтыя злачынствы тым больш агідныя й жахлівыя, бо яны завуляваныя ў ця-пэршніх брудных махінацыях савецкай прэсы. У даведніку, не падымаючы за-

МІЖНАРОДНЫ КАНЦЭРТ У ЛЁНДАНЕ

(Заканчэньне зь 3-й бач.)

ліна Ганчарэнка, якія прыбылі дзеля ўдзелу ў канцэрце.

Пасяля Багаслужыць па абедзе ўсе на-кіраваліся ў залю канцэрту.

Увечары ў Беларускім Доме сабраліся Беларусы Лёндану й ваколіцаў, каб ві-таць у сябе пасяля ўдалага канцэрту на-шых артыстаў.

Пасяля некалькіх кароткіх цёплых прывітаньняў сьпявачкі йноў пацешы-лі нас выкананьнем цэлага шэрагу бела-рускіх песняў.

За ўдалы выступ на канцэрце ў Аль-бэрт Гол і ў Беларускім Доме нашыя сьпявачкі былі ўзнагароджаныя кветка-мі, як прадстаўнікімі Згуртаваньня Бе-ларусаў у Вялікабрытаніі, так і прад-стаўнікімі Беларускага Вывольнага Фронту.

Пасяля ўрачыстай часткі ўсе былі за-прошаныя да бяседнага стала, устаўле-нага рознымі прысмакамі.

Аж да поўначы гучэлі музыка, агуль-ныя сьпевы й танцы ў Беларускім Доме.

На другі дзень нашыя госьці аглядалі Лёндан, а ўвечары, пасяля наладжанай для іх вячэры ў Марыянскім Доме, іх праводзілі на лётнішча, дзе яны ў вель-мі непагодны час адляцелі зь Лёндану.

Шчасьці ім Божа!

М. М.

УВАГА!

Ужо выйшла з друку асобнай кніжкай у Выдавецтве «Бацькаўшчына» ведама аповесьць Аляк-сея Кулакоўскага

УВАГА!

«ДАБРАСЕЛЬЦЫ»

з уводным артыкулам Д-ра Ст. Станкевіча. Кніжка мае 112 бачы-наў і каштуе ў ЗША і Канадзе 1,5 далараў, а ў іншых краінах раў-наватрасьць 1 амэр. далара. Куп-ляць і выпісваць можна з Адмі-ністрацыі «Бацькаўшчыны» й у Прадстаўніцтвах «Бацькаўшчы-ны» ўва ўсіх краінах паза Нямеч-чынай.

БЕЛАРУСЫ ТАРОНТА, ГАМІЛЬ-

ТОНУ, АШАВЫ, ЛЁНДАНУ

І ВАКОЛІЦАЎ!

КАЖНАЕ НЯДЗЕЛІ А ГАДЗ. 7-Й

ВЕЧАРАМ СЛУХАЙЦЕ

БЕЛАРУСКІЯ

РАДЫЯПРАГРАМЫ

З РАДЫЯСТАНЦЫ СНВО

Ў OAKVILLE, ONT.

НА ХВАЛІХ 1250

ПАДТРЫМОЎВАЙЦЕ ІХ

АВВЕСТКАМІ

Пішыце на адрас:

127 Dovercourt Rd, Toronto 3, Ont.

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:

Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АЎСТРАЛІЯ:

Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.

Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.

Mr. M. Nikan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic.

Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:

Mr. C. Cimafiejczyk, Prasa 76, Tridentes, Curitiba—Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:

Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.

Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.

Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:

Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont.

ФРАНЦЫЯ:

Union des Travailleurs Biélorussiens en France, 26, rue de Montholon, Paris 9.

Mr. W. Kasztelan, 33 rue Kleber, Mouvauz (Nord).

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЭГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць нагляды Рэдакцыі. Незамоўлены рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі насяля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.